

نظریه های حسابداری

جلد اول

تألیف
دکتر علی تقفی

عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبائی

انجمن حسابداری ایران
Iranian Accounting Association

سرشناسه	: تفقی، علی، ۱۳۲۳
عنوان و نام پدید آور	: نظریه‌های حسابداری : تألیف علی تقفی.
مشخصات نشر	: تهران: انجمن حسابداری ایران: ترمه، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	: ۱۹۲ ص. جدول، نمودار
شابک ج ۱	: ۹۷۸-۹۶۴-۹۷۸-۳۳۳-۸
شابک دوره	: ۹۷۸-۹۶۴-۹۷۸-۳۳۴-۵
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: حسابداری
شناسه افزوده	: انجمن حسابداری ایران
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۲: ۷۱۲/۴۵۵۵۵ HF۵۶۵۵
رده بندی دیویی	: ۶۵۷۱۰۴۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۱۷۶۸۱۶

انجمن حسابداری ایران
Iranian Accounting Association

نام کتاب:	نظریه‌های حسابداری جلد اول
مؤلف:	دکتر علی تقفی
ویراستار:	ملیحه مشتاقی
صفحه‌آرایی:	زهره قیطاسی
طراح جلد:	سید مهدی لنگرانی
نوبت چاپ:	اول ۱۳۹۲
ناشر:	انجمن حسابداری ایران با همکاری انتشارات ترمه
تیراژ:	۱۰۰۰ نسخه
لیتوگرافی:	فرانتش
چاپ و صحافی:	رسام - چاوش
شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۹۷۸-۳۳۳-۸
شابک دوره:	۹۷۸-۹۶۴-۹۷۸-۳۳۴-۵
قیمت با جلد گالینگور:	۹۰۰۰۰ ریال
قیمت با جلد شومیز:	۷۰۰۰۰ ریال

آدرس انجمن: تهران - خیابان ملاصدرا - خیابان شیراز جنوبی - خیابان برزخ غربی - پلاک ۴۳ - طبقه اول

تلفکس: ۸۸۰۵۱۳۴۱ - ۸۸۲۱۲۱۴۱

آدرس سایت: www.iranianaa.ir آدرس ایمیل: iranianaa@yahoo.com

کلیه حقوق برای انجمن حسابداری ایران محفوظ است

پیشگفتار

خداوند را سپاسگزارم که به موقع توفیق تألیف و تصنیف این کتاب را عنایت فرمود. عنوان نظریه‌های حسابداری که در سال ۱۳۵۸ در جامعه حرفه‌ای حسابداری و حتی در محافل دانشگاهی واژه‌ای ناشناخته بود، اکنون می‌تواند عنوان کتابی با اهمیت آموزشی بالا باشد.

رشته حسابداری در سال ۱۳۵۹ در سراسر کشور، تنها دارای یک استادیار تمام وقت عضو هیأت علمی رسمی بود. از اواخر دهه ۱۳۶۰ که وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ایجاد دوره دکتری حسابداری را تصویب کرد، تحول اساسی در این رشته آغاز شد. رشد کمی و کیفی بی‌نظیر دانشجویان حسابداری در سطح کارشناسی و تحصیلات تکمیلی، تقاضای فراوان بازار کار، درآمد خوب حسابداران نسبت به سایر مشاغل، همه حکایت از تحول در این رشته دارد. اینک همه‌ی دانشگاه‌های بزرگ ایران دوره دکتری حسابداری را دایر کردند. بیش از یکصد و پنجاه عضو هیأت علمی تمام وقت رسمی در سطح استادیار و بالاتر به خدمات آموزشی در این رشته می‌پردازند. تا سال ۱۳۷۱ هیچ مجله دانشگاهی در رشته حسابداری نداشتیم و این سزاوار یک رشته علمی نبود. اکنون با همت استادان بزرگوار بیش از ۱۲ مجله علمی- پژوهشی داریم.

با راه‌اندازی دوره کارشناسی ارشد و دکتری حسابداری در تعدادی از دانشگاه‌ها، اکثریت دانشجویان دیروز و استادان امروز، انتظار و اصرار داشتند، اینجانب نیز کتابی با موضوع تئوری حسابداری ترجمه و یا تألیف کنم. بعد از سال ۱۳۷۵ همزمان با فارغ‌التحصیلی تعدادی از دانشجویان دوره دکتری این اصرار بیشتر شد. اما به سه دلیل این مسئولیت مهم در سال ۱۳۹۲ به سرانجام رسید.

اول آنکه از سال ۱۳۵۳ که با تئوری حسابداری آشنا شدم، مطالعاتی که در دوره دکتری داشتم، مطالبی که تا سال ۱۳۷۵ آموخته بودم و آنچه طی پانزده سال تدریس تئوری حسابداری یافته بودم را کافی به مقصود نمی‌دانستم. وجدانم نهیب می‌زد که آیا کتاب حاصل، کفایت و پختگی لازم را در خواننده ایجاد می‌کند؟ و همواره پاسخ درونیم مطالعه

بیشتر را ندا می‌داد. دوم، از آنجا که در شمار اولین افرادی (و شاید هم آغازگر) بودم که درس تئوری حسابداری را در سطح دانشگاه‌های کشور تدریس می‌نمود و حتی معرفی کتاب از جانب من هم اغلب مورد اقبال سایر استادان جهت تدریس قرار می‌گرفت، نگرانیم دو چندان می‌شد که در صورت تألیف کتابی از سوی من، احتمالاً با علاقه کمتری به مطالعه آثار جدید و یا حتی مطالعه سایر کتاب‌های قدیم پرداخته می‌شود و سوم آنکه معتقد بودم مطالعات و پژوهش‌های ارزشمند بومی ابتدا در قالب رساله‌های دوره‌های تحصیلات تکمیلی متجلی می‌شود، خروجی آن در قالب مقالاتی در مجلات منتشر می‌شود و پس از دستیابی به تعداد قابل توجهی متون از این دست، می‌توان با خیال آسوده‌تری دست به نگارش کتاب زد و لذا خداوند را شاکرم که به منظور فراهم‌سازی این بستر به من توفیق عهده‌دار شدن راهنمایی رساله‌های بی‌شماری (به ویژه در مقطع دکتری) و راه‌اندازی و پایه‌گذاری اولین مجله دانشگاهی در رشته حسابداری را عنایت فرمود. تاکنون به مدد فارغ‌التحصیلان شایسته دکتری صدها کتاب، ترجمه و تألیف شده است، هزاران دانشجوی حسابداری با کیفیت عالی و متفکرانه و با داشتن نظریه، آموزش دیده‌اند و مقاله علمی نوشتن باب شده است.

آری! اکنون مطمئن هستم به اندازه کافی استادانی داریم که با علاقه و خودجوش نظریه‌های حسابداری را دنبال می‌کنند. خرسندم به واسطه بسیاری از دانشجویان توانمندی که غافل از اشتیاق بی‌صبرانه‌ام برای نظاره‌گر بودن به بار نشستن توانمندی‌هایشان و صرفاً به پاس وفاداری به حرمت، ترجمه کتاب تئوری حسابداری را چند صباحی معوق کردند، به یاری حق تعالی همگی نتایج کارهای خود را منتشر کرده‌اند.

آنچه پیش روی شماست حاصل بیش از سی سال تدریس مشتاقانه تئوری حسابداری در سطح کارشناسی ارشد و دکتری می‌باشد. طی این مدت طولانی از همراهی دانشجویان بسیاری که با عشق به ارائه فصولی از کتاب‌های مختلف تئوری حسابداری و مقالات نظری می‌پرداختند، بهره فراوان بردم.

این کتاب برای تدریس تئوری حسابداری یک در سطح کارشناسی ارشد تهیه شده است و تلاش شده به زبانی ساده و قابل فهم نوشته شود. نظریه‌های مطرح در این جلد، پایه

تئوری حسابداری است. به تئوری‌های اثباتی پرداخته نشده مگر در حد معرفی. تدریس و مطالعه برخی از فصول کتاب برای دانشجویان سال آخر دوره کارشناسی، به خصوص علاقه‌مندان به ادامه تحصیل در سطح کارشناسی ارشد رشته حسابداری، بسیار مفید و قابل توصیه است.

برخی از مطالب مندرج در این کتاب، در مقالات متعدد منتشر شده مؤلف بیان شده است. توصیه می‌شود پس از مطالعه کتاب، مقاله‌های مؤلف مجدداً خوانده شود. به منظور راحتی مراجعه و جلوگیری از تکرار، دو واژه حسابداری و واحد گزارشگر تعریف و مخفف منابع و مراجع معتبر و فهرستی از کتاب‌های تئوری حسابداری در صفحات بعد آورده شده است. از خوانندگان محترم تقاضا دارد این فهرست‌ها را قبل از مطالعه فصل اول مرور کنند. هر کجا لازم بوده توضیحاتی در زیرنویس صفحات آورده شده، تا مستقیماً خواننده را راهنمایی کند. از همه دانشجویان و استادانی که توفیق داشتم به آن‌ها و با آن‌ها نظریه‌های حسابداری را بیاموزم، به خصوص دانشجویان دوره دکتری تشکر می‌کنم. امید است صاحب‌نظران گرامی پس از مطالعه کتاب، اینجانب را از انتقادات سازنده محروم نکنند. پیشرفت در سایه انتقاد سازنده است. شک ندارم تمام پیشرفت‌های رشته حسابداری به دلیل تغییر نگرش به آن از یک رشته کاربردی (که انتهای جاده اخذ عنوان حسابداری رسمی بود)، به یک رشته علمی دارای نظریه است. این تحول و باور تنها با آموزش نظریه‌های حسابداری حاصل آمده که راهی بی‌پایان است و نظریه‌پردازی با رونق ادامه خواهد یافت. بنابراین به همه حسابداران و اعضای هیأت علمی توصیه می‌کنم کماکان با جدیت به دنبال یادگیری و آموزش نظریه‌های حسابداری باشند. به قول معروف، چون که صد آید، نود هم پیش ما است.

دکتر علی ثقفی

عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبائی

گروه حسابداری

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱۵	تعریف دو واژه کلیدی
۱۷	فهرستی از مراجع معتبر در حسابداری و معرفی مخفف استفاده شده در این کتاب
۲۱	معرفی برخی از کتاب‌ها و بیانیه‌های معتبر تئوری حسابداری

فصل اول: حسابداری چیست

۳۵	مقدمه
۳۸	تعاریف حسابداری آنچه در غرب بوده و هست
۴۰	حسابداری به عنوان یک ایدئولوژی آنچه در شرق گذشت
۴۲	حسابداری به عنوان زبان تجارت
۴۴	حسابداری به عنوان تاریخچه مالی واحد گزارشگر
۴۵	حسابداری به عنوان مبنای اندازه‌گیری ارزش اقتصادی
۴۷	حسابداری به عنوان یک سیستم رسمی اطلاعات مالی
۴۸	حسابداری به عنوان متاعی اقتصادی
۴۹	نتیجه‌گیری

فصل دوم: مقدمه‌ای بر نظریه حسابداری

۵۳	مقدمه
۵۳	نظریه حسابداری
۵۵	نکته‌هایی از حسابداری و نظریه‌های آن
۵۸	اهمیت نظریه: شرح و پیش‌بینی
۶۰	سطوح پیش‌بینی نظریه‌ها
۶۲	نظریه‌های رفتاری
۶۳	نتیجه‌گیری

فصل سوم: محیط حسابداری

۶۷	مقدمه
۶۷	استفاده‌کنندگان اطلاعات حسابداری
۶۹	واحد‌های گزارشگر
۷۱	حرفه‌ی حسابداری
۷۲	حسابداری علم است یا فن؟
۷۵	پیوست فصل سوم: حسابداری فن است یا علم؟

فصل چهارم: روش‌های استدلال قیاسی و استقرایی

۷۹	مقدمه
۷۹	روش استدلال قیاسی
۸۰	تعیین اهداف
۸۱	مفروضات حسابداری
۸۴	محدودیت‌های حسابداری
۸۶	بیان مدل، ساختار یا چارچوب
۸۶	تدوین مجموعه‌ای از تعاریف
۸۶	تدوین اصول حسابداری
۸۶	به کار گرفتن اصول برای تدوین رویه‌های عملی
۸۷	محاسن و معایب روش قیاسی
۸۸	روش استدلال استقرایی
۹۰	نظریه‌های توصیفی و هنجاری
۹۰	روش‌های استدلال در تحقیقات حسابداری
۹۳	نتیجه‌گیری

فصل پنجم: روش‌های استدلال رویکردهای رفتاری

۹۷	مقدمه
۹۷	نظریه ارزش سرمایه‌گذاری‌ها
۹۸	ارزش ذاتی
۹۹	فرضیه بازار کارای سرمایه - EMH
۱۰۰	نظریه‌ی سبد سرمایه‌گذاری
۱۰۲	نظریه پردازش اطلاعات
۱۰۲	نظریه ثبات رفتاری
۱۰۳	نظریه تکیه‌گاه
۱۰۴	نظریه رویدادها
۱۰۵	نظریه اخلاقی
۱۰۷	نظریه اقتصاد کلان
۱۰۸	نظریه اجتماعی
۱۱۴	تأثیر ارزش‌های اجتماعی بر ارزش‌های حسابداری
۱۱۶	نظریه ترکیبی
۱۱۷	نتیجه‌گیری

فصل ششم: فرضیه‌های بازار کارای سرمایه

۱۲۱	مقدمه
۱۲۲	فرضیه بازار کارای سرمایه

۱۷۹	فهرستی از مقالات شاجس در تئوری حسابداری.
۱۸۰	مباحث.
۱۸۱	نتیجه گیری.
۱۸۲	آرژش افروده به چه کسی تعلق می گیرد؟
۱۸۳	مفهوم سود به عنوان آرژش افروده.
۱۸۴	سود خالص.
۱۸۵	سود عملیات جاری.
۱۸۶	سود شامل چه اقلامی باید باشد.
۱۸۷	سایر مفاهیم سود.
۱۸۸	مدیریت سود.
۱۸۹	سود انباشته برای پیش بینی.
۱۹۰	مفهوم سود در سطح رفتاری نظریه ها.
۱۹۱	۵- استفاده از پهای ورودی برای تعیین ارزش واحد گزارشگر.
۱۹۲	۴- استفاده از پهای تاریخی برای تعیین ارزش واحد گزارشگر.
۱۹۳	۳- روشی معادل نقد جاری.
۱۹۴	۲- محاسبه ارزش بازار واحد گزارشگر.
۱۹۵	۱- محاسبه ارزش با استفاده از تعریف و مدل قیشر.
۱۹۶	ارزش گذاری واحد و ارزش گزارشگر.
۱۹۷	سود اقتصادی، سود حسابداری.
۱۹۸	حفظ سرمایه مادی.
۱۹۹	حفظ سرمایه بولی.
۲۰۰	مفاهیم حفظ سرمایه.
۲۰۱	تمایز سود از سرمایه.
۲۰۲	مفهوم سود در سطح تفسیری نظریه ها.
۲۰۳	رویکرد فعالیت ها.
۲۰۴	رویکرد معاملات.
۲۰۵	مفهوم سود در سطح ساختاری نظریه ها.
۲۰۶	مفاهیم سود.
۲۰۷	هدف از اندازه گیری و گزارش سود.
۲۰۸	مقدمه.
۲۰۹	فصل هفتم : مفاهیم سود
۲۱۰	نتیجه گیری.
۲۱۱	مدل قیمت گذاری دارایی های سرمایه ای (CAPM)
۲۱۲	الگوی آرژش گذاری دارایی ها (سرمایه گذاری ها) - معروف به مدل قیشر.
۲۱۳	این فرضیه بازار سرمایه بر حسابداری.
۲۱۴	سازوکار بازار سرمایه.